

Retningslinjer for programevaluering av ph.d.-programmene ved Universitetet i Bergen

Ph.d.-programmene ved UiB skal evalueres minst hvert sjette år, jf. kvalitetssystem for ph.d.-utdanning.

Gjennom programevalueringen skal man få et eksternt og overordnet blick på ph.d.-programmet, og komiteen skal se på helheten i fakultetets ph.d.-program: informasjon til potensielle søkere, opptak, tiltak underveis og kvaliteten på den fullførte forskningen, eksemplifisert ved vurdering av avhandlingsarbeidet og bedømmelsen av dette. Evalueringen skal gi råd om forbedringspotensial, både med tanke på gjennomstrømming og kvalitet. Evalueringen skal gjennomføres av en i hovedsak ekstern komité, og det er krav om innspill fra representanter fra arbeidsliv (næringsliv, offentlig forvaltning, kulturliv mv.), jf. Forskrift om tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning¹ (Studietilsynsforskriften) § 2-1 (2).

Fakultetsadministrasjonen har ansvar for å tilrettelegge for gjennomføringen av evalueringen. Fakultetene velger i hovedsak selv hvilke elementer i ph.d.-programmet som skal evalueres, men det er obligatorisk å evaluere om ph.d.-programmet overholder kravene som fremgår av § 3-3 i Forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling² (Studiekvalitetsforskriften) og kapittel 2 i Studietilsynsforskriften, jf. Studietilsynsforskriftens § 4-1 (3).

Programstyret for ph.d.-utdanningen er ansvarlige for å vedta oppfølging. Når programevalueringen er gjennomført, skal fakultetets ph.d.-programstyre vurdere om det evaluerte programmet kan reakkrediteres. Fakultetsstyret vedtar reakkreditering på anbefaling fra ph.d.-programstyret. Dersom fakultetsstyret ikke finner å kunne vedta reakkreditering, må ph.d.-programstyret få instruks om å foreta og gjennomføre nødvendige endringer og forbedringer i programmet, slik at kvaliteten i programmet sikres. Det skal gis en tidsramme for ferdigstilling.

Gjennomføring

Den periodiske programevalueringen av ph.d.-programmene bør bestå av tre trinn; fakultetets forberedelse, evaluering av en oppnevnt komité og oppfølging av komiteens rapport.

– Fakultetets forberedelse

Fakultetet tilrettelegger for programevalueringen ved å utarbeide et mandat til evalueringskomiteen. Mandatet bør blant annet inneholde formålet med evalueringen, problemstillinger og hvilke elementer av ph.d.-utdanningen det bør rettes søkelys på, samt rammer for gjennomføringen. I utarbeidelsen av mandatet kan det tas utgangspunkt i siste års ph.d.-utdanningsmeldinger og annen kunnskap fakultetet har om styrker og utfordringer i programmet.

I forbindelse med utarbeiding av mandatet kan fakultetet gjennomføre en egenevaluering. Egenevalueringen kan blant annet inneholde en vurdering av om programmet oppfyller forutsetningene i Studiekvalitet- og Studietilsynsforskriftene. Dersom det foreligger en egenevaluering, skal denne legges ved mandatet til evalueringskomiteen.

¹ Forskrift om tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning:

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-02-07-137>

² Forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2010-02-01-96>

Fakultetet nedsetter en ekstern evalueringskomité til å gjennomføre selve programevalueringen. Mandatet bør forankres i programstyret eller annet relevant organ ved fakultetet.

– **Evaluering av en komité**

Programevalueringen skal i hovedsak gjennomføres av en ekstern komité, og det er krav om innspill fra arbeidslivet (næringsliv, offentlig forvaltning, kulturliv, mv). Komiteen skal ta utgangspunkt i mandatet som er utarbeidet av fakultetet, men kan i tillegg evaluere andre elementer av ph.d.-utdanningen ved fakultetet de gjennom sitt arbeide ser behov for å rette søkelyset mot. Fakultetet er ansvarlig for at komiteen får tilgang til all nødvendig informasjon. Komiteen, eller deler av denne, kan besøke UiB for å innhente mer informasjon og/eller for å ha intervjuer og møter.

Basert på arbeidet, utarbeider evalueringskomiteen en rapport. I rapporten skal komiteen peke på sterke og svake sider ved programmet, samt inkludere forslag til elementer som kan forbedres, og tiltak. Evalueringsrapporten skal oversendes fakultetet.

– **Oppfølging av komiteens rapport**

Når komiteens rapport foreligger fakultetet bør det utarbeides en plan for hvilke tiltak som skal følges opp, inkludert en tidsplan. Dersom det foreligger en egenevaluering, skal planen også inkludere oppfølging av egenevalueringen. Programstyret for ph.d.-utdanningen har ansvar for å vedta oppfølging.

Fakultet og fagmiljø har ansvaret for implementeringen av tiltak i etterkant av evalueringen. Rapportering om implementering av planen bør inkluderes i den årlige ph.d.-utdanningsmeldingen.

Ph.d.-programstyret skal på bakgrunn av ph.d.-programevalueringen gi fakultetsstyret en anbefaling om programmet kan reakkrediteres, eller om forbedringer som anses som nødvendige for at programmet skal kunne reakkrediteres.

Evalueringskomité

Evalueringskomiteen blir oppnevnt av fakultetet. Det oppfordres til at det ved oppnevning blir tatt hensyn til kjønnsbalanse. Hoveddelen av komiteen skal bestå av eksterne medlemmer og komiteen skal ha en sammensetning som sikrer kvalitet i evalueringen innen fagområdet, undervisning og veiledning.

Komiteen skal bestå av minimum tre faglige representanter, hvorav en kan være ph.d.-kandidat. De faglige komiteemedlemmene skal være eksterne, bortsett fra ph.d.-kandidaten som kan være ansatt ved UiB. Komiteen skal ha:

- nasjonal og/eller internasjonal spesialistkompetanse på professornivå
- kompetanse fra undervisning og forskningsveiledning
- minst en deltager som er ph.d.-kandidat

I tillegg skal komiteen få innspill fra arbeidslivet (næringsliv, offentlig forvaltning, kulturliv, mv). Arbeidslivsrepresentantene må ha relevant erfaring med fagfeltet, gjennom egen ph.d.-utdanning, eget arbeidsfelt eller som ansatt ved et potensielt arbeidssted for kandidater med den aktuelle ph.d.-utdanningen. Representanten kan inkluderes som et medlem i komiteen. Hvis ikke arbeidslivsrepresentanten deltar i komiteen, må fakultetet innhente innspill fra representanter fra

arbeidsliv, for eksempel gjennom intervjuer eller referansegrupper. Komiteen kan ha ett medlem fra fakultetet som ivaretar rollen som sekretær for evalueringsarbeidet.

Evalueringskomiteen blir honorert av fakultetet etter nærmere avtale.

Programevaluering og evalueringskriterier

Grunnlagsmaterialet for og vedlegg til programevalueringen kan være:

- Mandat for komiteen
- Programbeskrivelsen for programmet
- Egenevaluering (når dette foreligger)
- Fakultetets årlige ph.d.-utdanningsmelding for de tre siste årene
- Programevalueringsrapport fra forrige programevaluering (når dette foreligger)
- Emneevalueringer
- Relevante rapporter
- Retningslinjer for bedømmelse
- Noen utvalgte bedømmelser av avhandlinger
- Annet

Grunnlagsmateriale bør være dekkende og relevant for de elementene av ph.d.-programmet fakultetet ønsker å evaluere.

Evalueringskriterier

Som det står beskrevet i kvalitetssystemet skal evalueringen se på helheten i programmet, inkludert informasjon til potensielle søkere, opptak, tiltak underveis og kvaliteten på den utførte forskningen, eksemplifisert ved vurdering av avhandlingsarbeidet og bedømmelsen av dette.

Fakultetet selv bestemmer hvilke elementer av ph.d.-programmet evalueringskomiteen skal sette særlig søkelys på, men programevalueringen **skal minimum** inkludere en vurdering av om ph.d.-programmet overholder kravene som fremgår av § 3-3 i Studiekvalitetsforskriften og kapittel 2 i Studietilsynsforskriften, jf. Studietilsynsforskriftens § 4-1 (3). Disse kravene kan for ph.d.-utdanningen oppsummeres som:

- **Læringsutbytte**
 - I hvilken grad oppnår ph.d.-kandidatene programmets planlagte læringsutbytte?
 - Er ph.d.-programmets faglige innhold og oppbygging tilpasset læringsutbytte?
 - Hvordan henger læringsutbytte sammen med arbeids- og undervisningsformer og vurderingsordninger i opplæringsdelen?
 - Har fakultetet/instituttene tilstrekkelig tilgang på forskningsinfrastruktur slik at ph.d.-kandidatene oppnår læringsutbytte?
- **Faglig innhold**
 - Er studietilbudet faglig oppdatert? Tilbyr fakultetet utdanning og forskning eller kunstnerisk utviklingsarbeid med en kvalitet og omfang som sikrer at ph.d.-programmet kan gjennomføres på høyt vitenskapelig eller kunstnerisk nivå og etter internasjonal standard?

- Har institusjonen bredde i studietilbudet på lavere og høyere grads nivå innenfor området for ph.d.-programmet³?
 - Utgjør området for ph.d.-programmet en vitenskapelig eller kunstnerisk helhet, og er det sammenheng mellom delene studiet er satt sammen av?
 - Har ph.d.-programmet tydelig relevans for videre arbeidsliv? Ph.d.-utdanningen skal kvalifisere kandidater for forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid av internasjonal standard og for annet arbeid i samfunnet hvor det stilles store krav til vitenskapelig innsikt og analytisk tenkning eller kunstnerisk innsikt og kompetanse, i samsvar med god akademisk skikk og forskningsetiske standarder, jf. § 2-1 i UiBs ph.d.-forskrifter.
- **Fagmiljø**
- Har programmet en tydelig faglig ledelse med et definert ansvar for kvalitetssikring og -utvikling av studiet?
 - Har ph.d.-programmet et fagmiljø med høy kompetanse innenfor utdanning og forskning som kan vise til dokumenterte forskningsresultater, inkludert publisering, på høyt internasjonalt nivå, og resultater fra samarbeid med andre fagmiljøer nasjonalt og internasjonalt?
 - Har ph.d.-programmet i kunstnerisk utviklingsarbeid et fagmiljø med høy kompetanse innenfor utdanning og kunstnerisk utviklingsarbeid, som kan dokumentere omfattende kunstnerisk utviklingsarbeid på høyt, internasjonalt nivå og resultater fra samarbeid med andre fagmiljøer nasjonalt og internasjonalt?
 - Har fagmiljøet dybde og bredde⁴ innenfor alle vesentlige deler av ph.d.-programmet slik at ph.d.-kandidatene kan delta aktivt i ulike faglige relasjoner og få innføring i ulike perspektiver?
 - Har ph.d.-programmet et stabilt fagmiljø som består av tilstrekkelig antall ansatte med professor- og førsteamanuensiskompetanse innenfor hele bredden av studietilbudet? Det skal gjøres en helhetlig vurdering av om fagmiljøet har tilstrekkelig antall ansatte for å dekke fag og emner og den veiledningen studiet består av. Fagmiljøet skal bestå av ansatte med relevant kompetanse, både forskning og utdanningsfaglig.
 - Er minst 50 prosent av årsverkene tilknyttet studietilbudet utgjort av ansatte i hovedstilling ved institusjonen? Se Studietilsynsforskriftens § 2-3 (4) for fullstendige krav til fagmiljøet.
 - Har fakultetet tilstrekkelig kapasitet og rekrutteringspotensial for å ta opp, og over tid opprettholde et doktorgradsmiljø på minst 15 stipendiater? Se Studiekvalitetsforskriftens § 3-3 (6) for fullstendig krav til kapasitet og rekrutteringspotensial.
- **Internasjonalisering**
- Har ph.d.-programmet ordninger for internasjonalisering og utveksling tilpasset programmets nivå, omfang og egenart?

³ Dette tolkes som at institusjonen skal ha bachelor- og masterprogram innenfor de fagene som inngår i ph.d.-programmet. I en slik vurdering for mindre fagfelt mener vi bachelor- og masterprogram innen tilgrensende fagfelt kan inngå.

⁴ Dybde og bredde i denne sammenheng (Studiekvalitetsforskriftens § 3-3 (4)) skal ifølge forskriftens merknader sikre at «kandidatene til sammen skal kunne spesialisere seg innenfor hele bredden av området for doktorgradsstudiet». Dette «breddekravet skal også sikre at fagutviklingen kan skje i skjæringsflaten mellom flere spesialiseringer». For vurdering av dybde og bredde, se også fotnote 3.

- Legges det til rette for at ph.d.-kandidatene kan delta på nasjonale og internasjonale fagkonferanser, seminarer, og reise på lengre utenlandsopphold?

En evaluering av hvordan ph.d.-programmet oppfyller disse forskriftskravene, kan inngå i en egevaluering gjennomført av fakultetet i forbindelse med forberedelse av programevalueringen. Dersom det er gjennomført en egevaluering av disse elementene, skal denne omtales av komiteen.

Videre kan programevalueringen inneholde en vurdering av elementene under. Fakultetet og/eller evalueringskomiteen står fritt til å sette søkelys på andre problemstillinger eller elementer som er relevante.

- **Opplæringsdel**
 - Hvordan fungerer opplæringsdelen?
 - Er det behov for revidering?
- **Læringsmiljøet, både faglig og sosialt**
 - Er ph.d.-kandidatene integrert i fagmiljøene lokalt, nasjonalt og internasjonalt?
 - Er ph.d.-kandidatene introdusert for relevante nasjonale og internasjonale forskernettverk?
 - Har fakultetet en aktiv ph.d.-kandidatforening?
- **Veiledning**
 - Har ph.d.-veilederne tilstrekkelige og oppdaterte kunnskaper om gjeldende regelverk og etikk innenfor ph.d.-utdanningen?
 - Er det tilstrekkelig med arenaer for opplæring, kompetansebygging og erfaringsutveksling for veiledere?
- **Vilkår og prosess for opptak**
 - Inkludert informasjon til potensielle søkere
- **Avhandling**
 - Har fakultetet tydelige kvalitets-, formal-, og sjangerkrav knyttet til de ulike avhandlingstypene?
- **Bedømmelse**
 - Hvilke kriterier bruker komiteen ved bedømmelse? Bruker komiteen bevisst nivåbeskrivelse i ph.d.-forskriften om avhandlingen og læringsutbyttebeskrivelse som er å finne i programbeskrivelsen?
- **Samfunns- og arbeidslivsrelevans**
 - Legges det til rette for samarbeid med samfunnet utenfor UiB?
 - I hvilken grad tilrettelegges det for at ph.d.-kandidatene får informasjon om hvilke karrieremuligheter de har etter endt ph.d.-grad?
- **Gjennomstrømming og gjennomføring (6-års målet)**
 - Hvordan er tallene for gjennomstrømming og gjennomføring? Viser disse en utvikling eller tilstand det er behov for å ta tak i?